

BENGT JANGFELDT

skriver om Boris Pilnjaks
revolutionsroman "Det
nakna året" och Victor
Serges "Midnatt mitt i sek-
let".

"Både provinstidningarna med sitt
brunaktiga papper och tidningarna
från Moskva med sitt blå sågsåns-
papper var alla lika fyllda av sorg
och panik. Inget bröd fanns det.
Inget järn. Det var svält, död, lög-
ner, fasa och förfäran överallt —
det var år nitton."

DET VAR ÅR NITTON, platsen
var Ryssland och orden är
Boris Pilnjaks. Så kunde man ock-
så, ur grodperspektiv, beskriva de
händelser som i mer högtidliga
sammenhang brukar omtalas som
Den Stora Socialistiska Oktober-
revolutionen.

BORIS PILNJAK var på tjugotalet en mycket populär författare. Samtidigt var han omstridd i sin egenskap av sk medlöpare. Sitt förhållande till kommunismen uttryckte han så här: "(...) så länge kommunisterna är med Ryssland är jag med dem (...); jag erkänner, att jag är mycket mindre intresserad av Ryska Kommunistpartiets öden än av Rysslands öden, för mig är RKP bara en länk i Rysslands historia". Denna historiesyn bestämde Pilnjaks inställning till revolutionen.

"RYSKA MÄSTARE"

INLEDNINGSCITATET är hämtat ur revolutionsromanen "Det nakna året" (AWE/Gebers, 28 kr), som nu utkommit i en fenomenal översättning av Lars Erik Blomqvist. Det är den andra "revolutionsromanen" i AWE:s serie "Ryska mästare" — den första var Michail Bulgakovs "Det vita gardet", 1974.

"Det nakna året" kan knappast kallas en roman i "gängse" mening. Boken är fragmentarisk både till form och innehåll och någon egentlig handlingslinje finns ej. Med en teknik lånad främst från Andrej Belyj låter Pilnjak på ett medvetet "ostrukturerat" sätt händelser och personer passera förbi: godsägarfamiljen Ordynin, en anarkistgrupp som slutligen krossas, enskilda människöden. Pilnjaks teknik gör ibland boken en smula svåräst, men återspeglar både Pilnjaks osäkra och förvirrade inställning till revolutionen och revolutionens egen kaotiska verklighet.

För Pilnjak gällde huvudmotsättningen inte bolsjevik — icke-bolsjevik utan snarare stad — land.

VARDAGSBILDER från Revolutionen

tryckningar från bl a Romain Rolland. 1936 kunde Serge lämna SSSR och de återstående elva åren av sitt liv ägnade han till stor del åt att skildra Stalins terrorsystem.

Coeckelberghs förlag har tidigare gett ut två av Serges böcker, "Fallet Tulajev" och "Ären utan nåd" (1974) och nu senast "Midnatt i seklet" (41 kr, översatt av Erik Nyblom).

"MIDNATT I SEKLET"-titeln för tankarna till Koestlers "Natt klockan tolv på dagen". Temat är det samma, utrensningarnas Sovjet, men Serge saknar Koestlers psykologiska skärpa, är litterärt svagare. Styrkan i Serges bok ligger snarare i förmågan att klargöra de poli-

26/IV-76
**BORIS
PILNJAK** var
på tjugotalet
en både populär
och omstridd
författare. Han
"avled" 1941.

tiska mekanismerna i det sovjetiska trettitalet.

MAN BEHÖVER INTE dela Serges politiska uppfattning för att uppskatta hans skildring av livet i sibiriska förvisningsorter — här finns en moralisk styrka och övertygelse på vars äkthet ingen kan

tvivla. Serge berättar om hur människor, som inte gjort något annat än hyst en "felaktig" åsikt, gradvis bryts ner, både psykiskt och fysiskt, hur själva hatet mot Stalin och hans politik blir svårt att bära: "Att leva i förakt för de starkare kostar på".

En av personerna i boken lyckas rymma. Efter någon tid av flykt måste han dock skaffa sig arbete för att få något att äta. Han får arbete på ett bygge. Romanen når något av en tragikomisk höjdpunkt när rymlingen frågar vad det är de bygger. Han får svaret:

— Högkvarteret för räjongens säkerhetstjänst, kamrat proletär.

Bengt Jangfeldt

Aftonbladet, 26. 4. 1976

För Pilnjak gällde huvudmotsättningen inte bolsjeviker — icke-bolsjeviker utan snarare stad — land.

REVOLUTIONEN hade uppväckt krafter som funnits i Ryssland på sextonhundratalet och tidigare, för den Store Peter som med tvång försökt föra in landet på den västerländska vägen. Den västerländska "plommonstopskulturen", där allt sker rationellt och mekaniskt, förkastar Pilnjak. Men han tar samtidigt avstånd från den andra ytterlighet, som alltid haft stort inflytande i Ryssland: Asien, Kina, tatarerna. Det är det "äkta" landsbygdsryssland som måste segra, det förpetrinska Ryssland, menar Pilnjak med ord som smakar av slavofolism, — inte den västerländska storstadskulturen eller "Kina".

MAN KAN HA olika åsikter om Pilnjaks idéer och filosofi, och det är inte svårt att peka på det politiskt naiva i mycket av vad han skriver; det finns i Pilnjaks filosofi mycket av folktro och blodmystik, av gammalt ryskt tankegods överhuvudtaget, men det är just detta som ger färg åt hans revolutionskrönika och gör den unik.

EN AV PERSONERNA i "Det nakna året", en frimurare, profeterar att det "om tjugo år" måste komma "en man".

Tjugo år efter revolutionen skrev vi 1937, och det året nådde revolutionen förvisso en kulmen; det året arresterades också Pilnjak. Han "avled" 1941.

STALINS

TERRORSYSTEM

EN AV DE MEST kända krönikörerna av trettitalets politiska verklighet är Victor Serge, själv förvisad till Sibirien för "trotskism"